

KARIERA: ROZUMIENIE POJĘCIA KARIERY, TYPY KARIERY, MODELE ŻYCIA

Pojęcie owo zapożyczono z języka włoskiego – **carrieria**, co określa **plac gonitwy, tor wyścig, szybki bieg, jazdę galopem**.

Pierwotnie w języku polskim oznaczała drogę dla wozów, miejsce ogrodzone do konnej jazdy.

Kariera to zawód, droga życiowa, zatrudnienie, widoki, cel, dążenie, los, poprawa bytu.

Pojęcie **kariery** (łac. carrus – wóz) może występować w różnych kontekstach i może oznaczać funkcjonujące w danym społeczeństwie modele życiowego sukcesu ukierunkowujące ludzkie działania. Jest to **ideologiczny wymiar kariery**.

Owe modele życiowego sukcesu podlegają ocenie w kategorii „dobra” i „zła”, co stanowi **moralny wymiar kariery**.

Natomiast w **znaczeniu socjologicznym**, kariera to termin odnoszący się do pewnej strefy obiektywnych faktów społecznych – **zmiany pozycji społecznej jednostek**, z reguły z niższych na wyższe (Z. Bauman 1960).

W przypadku **kariery zawodowej** zmiany te odnoszą się do **zmiany pozycji zawodowej**. Według E. Rokickiej (1995) kariera zawodowa to „sekwencja ról i pozycji zawodowych obejmowanych przez jednostki w różnych fazach cyklu życiowego”.

W tym znaczeniu kariera jest więc **biografią zawodową**, wspinaniem się poprzez szereg pozycji zawodowych ułożonych w hierarchii pionowej, z których każda następna znajduje się wyżej od poprzednich w odczuciu społecznym, opartym na miarach prestiżu społecznego, bogactwa, sławy itd. (H. Najduchowska 1969).

”**Kariera zawodowa** ” najczęściej używany jest dla określenia tego, co chce się osiągnąć na drodze zawodowej. Przez pojęcie to rozumie się postęp, osiąganie kolejnych poziomów rozwoju zawodowego i związanych z nimi profitów (oczywiście nie tylko tych dotyczących sfery finansowej). Chodzi o to, aby wraz z upływem czasu osiągać więcej: można mieć wyższą pozycję lub coraz bardziej odpowiedzialne stanowisko, można coraz więcej zarabiać, albo wywierać coraz większy wpływ na otoczenie bliższe lub dalsze, można też być coraz bardziej znanym czy zarządzać coraz większym przedsiębiorstwem lub kierować większym gronem ludzi. Można mieć ładniejsze biuro, bardziej elegancką siedzibę firmy, więcej klientów.

Dzisiaj **kariera zawodowa** nabiera szczególnego znaczenia, praca jest ważną sferą naszego życia, bowiem przeciętny człowiek poświęca jej istotną jego część – 6-8 godzin dziennie, a czasem i dłużej, a w Polsce, w dobie blisko 20% stopy bezrobocia, sam fakt posiadania pracy jest wartością samą w sobie, cenioną na równi z życiem rodzinnym, walorami materialnymi i przyjaźnią. Na rynku pracy i w sferach z nim związanych dzieją się dynamiczne zmiany, zmienia się prawo pracy, struktura zatrudnienia, inne są też oczekiwania pracodawców względem pracowników i wobec tych zmian nie jest sprawą prostą wybrać właściwą drogę realizacji kariery zawodowej i nikt nie jest w stanie dokładnie wskazać, jakie zawody mogą mieć przyszłość w danym środowisku, a nawet, jakie czynności będą się mieściły pod nazwą zawodów już znanych¹.

Karierę zawodową realizują najczęściej mężczyźni, ale coraz bardziej zwiększa się aktywność zawodowa kobiet, mają one coraz większe aspiracje zawodowe. Współczesna kobieta, kobieta nowoczesna, chce mieć takie same prawa i obowiązki jak mężczyzna, nie wystarcza jej już tylko rola żony i matki. Chce ona realizować swoje plany i marzenia także poprzez posiadanie własnych dochodów, często przewyższających wynagrodzenie współmałżonka.

Amerykański psycholog *Donald Super* wyróżnia cztery wzory kariery dla mężczyzn i siedem dla kobiet.

Wzory kariery dla mężczyzn:

1. **Kariera stabilna** (pracownicy wysoko kwalifikowani, menadżerowie) to wzór charakteryzujący się wczesnym wchodzeniem w pełnię kariery bez próbnego lub wstępnego, przygotowawczego okresu pracy.
2. **Kariera eksperymentalna** (konwencjonalna) – menadżerowie, wykwalifikowani robotnicy, urzędnicy. Ma tu miejsce eksperymentowanie z pracą i zatrudnieniem, po czym następuje pełna stabilizacja.
3. **Kariera niestabilna** (średnio wykwalifikowani robotnicy, urzędnicy niższego szczebla), to wzór charakteryzujący się próbnymi okresami pracy, które mogą prowadzić do czasowej i krótkoterminowej stabilizacji zawodowej, po której następuje dalsze poszukiwanie drogi do kariery.

¹A. Kargulowa: Destrukcyjne, rekonstrukcyjne i konstrukcyjne w poradnictwie zawodowym. W: Red. W. Rachalska: Poradnictwo zawodowe w wymiarze europejskim. Materiały pokonferencyjne. Częstochowa: WSP, 1998, s. 26

4. **Kariera wielokrotnych prób** (niewykwalifikowani robotnicy), to wzór charakteryzujący się nieustabilizowanym zatrudnieniem, związanym z ciągłymi zmianami pracy.

Wzory kariery zawodowej dla kobiet:

1. Kariera gospodyni domowej, polegająca na rezygnacji z pracy zawodowej na rzecz prowadzenia domu.
2. Kariera konwencjonalna, charakteryzuje się podjęciem pracy po ukończeniu szkoły średniej jako swoistego rodzaju ucieczki przed pozostaniem w domu po wyjściu za mąż.
3. Kariera stabilnej pracy, to wzór charakteryzujący się podjęciem pracy po ukończeniu szkoły i traktowaniu pracy jako wypełnienie roli przypadającej na tę fazę życia.
4. Kariera dwutorowa charakteryzuje się pracą zawodową i jednocześnie pełnieniem roli gospodyni domowej.
5. Kariera przerywana polega na podjęciu pracy zawodowej, następnie przerwaniu jej z chwilą wyjścia za mąż i ewentualnym powrocie do pracy w późniejszym czasie.
6. Kariera nieustabilizowana polega na podejmowaniu i porzucaniu pracy w zależności od sytuacji finansowej rodziny.
7. Kariera powtarzanych prób, to wzór kariery nieustabilizowanej, charakteryzujący się ciągłymi zmianami w zatrudnieniu².

Kariery istnieją wówczas, gdy ludzie o nie dbają i dążą do ich rozwoju.

Mają one charakter indywidualny, wyjątkowy, uzależniony od wyborów podejmowanych przez jednostkę. Tworząc własną karierę zawodową nie należy czekać na sprzyjającą okazję albo przypadek, trzeba samemu zaplanować swoje działania i zastosować odpowiednie strategie. Najogólniej można powiedzieć, że podczas planowania kariery zawodowej wykorzystuje się umiejętności podejmowania realistycznych decyzji dotyczących kierunku kształcenia lub szkolenia, miejsca pracy lub zmiany zawodu. Droga do nabycia tych umiejętności prowadzi najpierw przez **samopoznanie i samoocenę**, a następnie konfrontowanie swoich atutów (mocnych stron) z wymaganiami stawianymi przez zawody i rynek pracy³ Bardzo istotne jest **określenie własnych zainteresowań**, które są siłą napędową

² A. Bańka: Zawodoznawstwo, doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy. Poznań: Print-B, 1995, s. 136-137

³ W. Trzeciak: Planowanie kariery zawodowej. W: Pracodawca i Pracownik, T.10, s. 27-38

pobudzającą do podejmowania działań na rzecz poznania określonej dziedziny, przyczynia się to do pogłębiania wiedzy i bezpośrednio wpływa na osiąganie sukcesów w pracy zawodowej. Poza zainteresowaniami bardzo potrzebne i ważne jest również **określenie własnych uzdolnień**, czyli „możliwości wykonywania zadania bądź określonego rodzaju czynności”⁴ O naszych uzdolnieniach mogą, m.in. świadczyć wcześniejsze osiągnięcia w jakiejś dziedzinie. Niezmiernie istotne jest **określenie celu** w swojej pracy zawodowej, bowiem według Maxa Eggerta, psychologa, konsultanta do spraw kariery zawodowej, autora poradnika „Doskonała kariera”, wydanej w serii „Poradnik doskonały” przez Dom Wydawniczy REBIS w Poznaniu, **„Ci, którzy nie mają własnych celów, zawsze będą pracować dla tych, którzy je mają”**⁵

⁴ L.R.Jr Aiken (1979), cyt. Za S.T. Gladding „Poradnictwo zawodowe – zajęcie wszechstronne”, Krajowy Urząd Pracy, 1994

⁵ M. Eggert: Doskonała kariera. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS, 2004, s. 9